

ΑΡΧΕΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ

ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

«Τὸ γὰρ αὐτὸ νοεῖν ἐστὶν τε καὶ εἶναι»
ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ

Heinrich Rickert Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Ernst Hoffman Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Erich Frank, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Marburg. — Guido Calogero Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Φλωρεντίας. — Ραφ. Δήμου, Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Harvard τῶν Ἡν. Πολ. τῆς Ἀμερικῆς — Κ. Τριανταφυλλόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν. — August Faust Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Heidelberg. — Μιχ. Τσαμαδός. — Χ. Τζωρτζόπουλος Καθ. τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Franz Boehm ὕφηγ. τοῦ Πανεπιστημίου Heidelberg. — Παν. Κανελλόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Κωνσταντῖνος Τσάτσος Καθ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. — Ἰωάν. Θεοδωρακόπουλος Καθ. Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. — Θεμ. Τσάτσος ὕφηγ. Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

ΨΑΡΡΩΝ 41

1935

P. Viley. *Psychologie et pédagogie des aveugles.* Ἄρθρον πολὺ ἐνδιαφέρον, ἀφορῶν πρὸ παντὸς τὰς διανοητικὰς δυνάμεις τῶν τυφλῶν. Τὸ πρῶτιστον σημεῖον τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς θεωρεῖ πλεόν ὡς ἐκτὸς πάσης ἀμφισβητήσεως εἶνε ὅτι ὁ τυφλὸς εἶνε ἐπιδεκτικὸς πλήρους διανοητικῆς ἀναπτύξεως· ὄχι μόνον ὡς πρὸς τὴν στοιχειώδη καὶ μέσῃν ἐκπαίδευσιν ἀφομοιοῦνται οἱ τυφλοὶ πρὸς τοὺς βλέποντας ἀλλὰ καὶ εἰς ἕλας τὰς ἐπιστήμας βλέπομεν ὅτι εἶνε εἰς θέσιν νὰ διακριθῶν. Τούς μένουν κεκλεισμένα μόνον ἐκεῖνα τὰ πεδία γνώσεως ὅπου ἡ ὄρασις ἀποτελεῖ ἀπαραίτητον μέσον, ἐξ οὗ ἔπεται ὅτι τὰ εἰς τὸν τυφλὸν παρεμβλλόμενα ἐμπόδια δὲν εἶνε ἰδικὰ του ἐσωτερικὰ ἀλλ' ἐξωτερικὰ. Συνέπειαι εἶνε πρῶτον ὅτι ἡ τυφλότης δὲν ἐπηρεάζει τὴν διάνοιαν ἢ ὅποια διατηρεῖται ἀκεραία, καὶ ὅτι ἡ διάνοια τοῦ τυφλοῦ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν τοῦ βλέποντος κατὰ τὴν φύσιν, δὲν ἔχει ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ πρὸς ἢ ἐδικαιολόγουν εἰδικὴν ψυχολογίαν· ἡ πείρα διδάσκει ὅτι δὲν ὑπάρχουν ψυχολογικὰ χαρακτηριστικὰ τὰ ὅποια νὰ ἔχουν ἀναγκαίαν ἀφορμὴν τὴν τυφλότητα. Ἐάν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτω δὲν ἢ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξηγηθῆ ἡ περίπτωσις τῆς Helen Keller ἢ ὅποια ἦτο τυφλὴ καὶ κωφάλαλος ἀπὸ ἡλικίας 18 μηνῶν καὶ ὅμως κατέρθησε νὰ ὁμιλῆ ἀπταίστως τὰ ἀγγλικά καὶ νὰ μάθῃ καὶ ἄλλας γλῆσσας, καὶ νὰ γίνῃ γνωστὴ ὡς συγγραφεὺς. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι μόνῃ ἢ ἀφῆ εἶναι ἀρκετὴ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας καὶ ὅτι ἡ ποικιλία καὶ ὁ πλοῦτος τῶν αἰσθήσεων δὲν ἔχουν τόσην σημασίαν ὅσην τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον τὰς συλλαμβάνει, τὰς διαμορφώνει καὶ τὰς χρησιμοποιεῖ εἰς πρωτοτύπους συνθέσεις. Ἡ βαθυτέρα πραγματικότης τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος εἶνε ἐνέργεια, σύνθεσις, μεταμόρφωσις. Θειρεῖ λοιπὸν ὡς ἀρχὴν ὁ συγγραφεὺς ὅτι ἡ ὑποκατάστασις τῶν αἰσθήσεων χάρις εἰς τὴν ὁποίαν ἀποκαθίστανται τὰ πράγματα εἶνε ὑποκατάστασις τοῦ πνεύματος καὶ ὄχι τῶν αἰσθήσεων. Ἡ ἀντικατάστασις τῆς ἐλλειπούσης αἰσθήσεως δὲν γίνεται ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια ἀλλὰ πραγματοποιεῖται εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀντιλήψεως. Τὸ πνεῦμα ἀντλεῖ ἀπὸ τὰς αἰσθήσεις τὰ ὑλικά πρὸς τοῦ χρειάζονται· ὅταν μία πηγὴ πληροφοριῶν τοῦ λείψῃ ἢ ἀπροσπαλήσῃ νὰ ἀντλήσῃ τὰς πληροφορίας του ἀπὸ τὰς πηγὰς πρὸς τοῦ μένουν. Ἡ παλαιότερα φιλοσοφία ἐδέχετο ὅτι αἱ αἰσθήσεις πρὸς παρέμενον παρεῖχον εἰς τὸν τυφλὸν ὡς ἀντάλλαγμα τῶν ἐλλειπουσῶν περισσότερα καὶ πλουσιώτερα δεδομένα. Ἡ νεωτέρα πείρα ἐδείξε ὅτι ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ἐσφαλμένη. Ἡ ἐλλειψις μιᾶς αἰσθήσεως ἐπηρεάζει ἀμέσως τὸ πνεῦμα τὸ ὁποῖον τότε συγκεντρώνει τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων αἰσθήσεων. Ὁ τυφλὸς ἐπὶ παραδείγματι, θὰ ἐξαντλήσῃ ἕλας τὰ στοιχεῖα τὰ ὅποια εἶνε εἰς θέσιν νὰ τοῦ παράσχῃ ἢ ἀφῆ, στοιχεῖα τὰ ὅποια δίδει συνήθως ἢ ὄρασις εἰς τὸν μὴ ἐστερημένον αὐτῆς. Ὅμοίως ἡ φωνὴ ἀντικαθιστᾷ διὰ τὸν τυφλὸν τὰς πληροφορίας πρὸς δίδει εἰς τὸν βλέποντα ἢ φυσιογνωμία τῶν διαφόρων προσώπων. Ὁ τυφλὸς δὲν ἔχει αἰσθήσεις πρὸς νὰ εἶνε ἰδιάζουσαι εἰς αὐτόν· εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ τυφλοὶ ἀντιλαμβάνονται

νονται τὴν ὑπαρξιν ἐμποδίων πολλάκις ἀπὸ ἀποστάσεως δύο μέτρων. Τὰ πειράματα ἔδειξαν ὅτι τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὰς ἀκουστικὰς αἰσθήσεις καὶ εἰς ἐπίδρασιν τῆς πίεσεως τοῦ ἀέρος, ἰδίως ἐπὶ τοῦ μετώπου. Τὰς αὐτὰς αἰσθήσεις ἔχει ὁ βλέπων· ἀλλὰ τί γὰρ τὰς κάμη ἀφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ τὸν προειδοποιοῦν περὶ τῶν ἐμποδίων; τὰς ἔχει ἀλλὰ περνοῦν ἀπαρατήρητοι, ἐνῶ ὁ τυφλὸς τὰς προσέχει καὶ βασιίζεται ἐπ' αὐτῶν. Ἴσως διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὑπάρχουν πολλοὶ φιλόσοφοι οἱ ὅποιοι ἀρνοῦνται εἰς τοὺς τυφλοὺς τὴν ἔννοιαν τοῦ χώρου. Αἱ ἐντυπώσεις τῆς ἀφῆς εἶνε βεβαίως ἀτελέστατοι καὶ τεμαχισμένοι ἀλλὰ τὰς τμηματικὰς καὶ διαδοχικὰς αὐτὰς ἐντυπώσεις τὸ πνεῦμα τὰς ἐνώνει εἰς συνθετικὴν καὶ σύγχρονον ἐποπτεῖαν. Ἄλλως τε ἡ ἀφή δὲν ἐνεργεῖται μόνον διὰ τῶν δακτύλων ἀλλὰ καὶ δι' ὄλων τῶν μερῶν τοῦ σώματος, ὅλαι δὲ αἱ ἐντυπώσεις αὐταὶ συνδυάζονται καὶ πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς ἀκοῆς καὶ τῶν λοιπῶν αἰσθητηρίων καὶ συντίθενται εἰς ἐνότητα ὑπὸ τοῦ πνεύματος. Αἱ ἀντιρρήσεις προέρχονται ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θεωροῦν τὴν αἰσθησιν ὡς κατάστασιν ἐντελεῖς παθητικὴν, καὶ τὰς παραστάσεις ὡς παθητικὴν ἐπίσης ἀναπαράστασιν τῆς αἰσθήσεως. Ἰόσον ἐσφαλμένη εἶνε ἡ ἀποψις αὕτη τὸ δεικνύει ὄχι μόνον ἡ πέτρα ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐκ τῶν νεωτέρων φιλοσοφικῶν θεωριῶν. (1) τυφλὸς ἐξετάζων ἀντικείμενόν τι διὰ τῆς ἀφῆς καταλήγει εἰς τὸ γὰρ ἀφήσει κατὰ μέρος τὰς ἀσημάντους λεπτομερείας καὶ γὰρ σχηματίζει εἰκόνα μόνου τοῦ σχήματος τοῦ ἀντικειμένου. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ εἶνε ἀναντιρρήτως ἀποτελέσματα πνευματικῆς ἐπεξεργασίας, καίτοι αὐταὶ εἶνε πλέον περιορισμένοι ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῆς ὁράσεως, καίτοι ὑπάρχει ἀναλογία τις καὶ πρὸς τὴν ὄρασιν διότι καὶ εἰς αὐτὴν ὑπάρχουν διαδοχικαὶ μυϊκαὶ κινήσεις σκοπὸς τῶν ὁποίων εἶνε ἡ ὁρασις «ἀφή» τοῦ ἀντικειμένου ἀπὸ διαφόρων πλευρῶν. Ἴσως ὅμως ἡ διαφορὰ γὰρ εἶνε μᾶλλον κατὰ βαθμὸν παρὰ κατ' οὐσίαν ἢ φύσιν τοιαύτη. (2) συγγραφεὺς ἐξετάζει ἐν τέλει τὴν ἔννοιαν τοῦ χώρου παρὰ τοῖς τυφλοῖς. Ἀποκρούει τὴν θεωρίαν καθ' ἣν ἡ ἔννοια αὕτη εἶνε διάφορος τῆς τοῦ ὁρόντος. Θεωρεῖ ὅτι ὅπως ἡ ἔννοια τοῦ χώρου ἢ ἀποκτημένη διὰ τῆς ἀφῆς (καὶ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων πλὴν τῆς ὁράσεως) ἀπαιτεῖ ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος καὶ ἐκπαίδευσιν καὶ ἀσκήσιν, οὕτω καὶ ἡ διὰ τῆς ὁράσεως ἀποκτημένη ἔννοια τοῦ χώρου ἀπαιτεῖ καὶ ἐκείνη κάποιαν προσαρμογὴν. Τοῦτο ἀπέδειξεν ἡ πέτρα καὶ ἡ μελέτη τῶν περιπτώσεων κατ' ὅς τυφλοὶ ἐκ γενετῆς εἶδον τὸ φῶς κατόπιν ἐγχειρήσεως. (3) χώρος τῆς ὁράσεως δὲν συμπέπει πρὸς τὸν τῆς ἀφῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐγχειρήσιν, ἀλλὰ τοῦτο ἴσως γὰρ προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εἶνε ἀμέσως δεδομένος μὲ τὴν ὄρασιν ἀλλὰ, καίτοι περιλαμβανόμενος, εἶνε ἀνάγκη γὰρ ἀποκτηθῆ διὰ σχετικῆς ἐκπαιδεύσεως. (4) χώρος εἶνε εἰς ἀλλ' ἀποκτᾶται διαφοροτρόπως.

* * *

R. Ruyer: Une métaphysique présente - t- elle de l'inté-